

A MULTILATERÁLIS FEJLESZTÉSI BANKOK SZEREPE A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS FINANSZÍROZÁSÁBAN

FINANCING SUSTAINABLE DEVELOPMENT – THE ROLE OF MULTINATIONAL DEVELOPMENT BANKS (MDBs)

BÁBOSIK Mária

Kulcsszavak: *fenntartható fejlődés, fejlesztésfinanszírozás, multilaterális fejlesztési bankok*

Keywords: *sustainable development, development finance, multilateral development banks*

JEL kód: *O44, F33, G21*

Összefoglalás

A tanulmány a fenntarthatósági szempontok megjelenését és érvényesülését elemzi a multilaterális fejlesztési bankok fő dokumentumaiban, elsősorban az Ázsiai Fejlesztési Bankra (ADB) és az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankra (EBRD) fókuszálva. Tárgyalja a fenntarthatóság, mint globális kihívás megjelenését, aktualitását, gazdasági, szociális és környezeti pilléreit. Kitér az ENSZ fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kezdeményezéseire, valamint a korábbi és a jelenlegi fenntarthatósági célokra, azok változására. Bemutatja a célok elérésének becsült finanszírozási igényét, annak lehetséges forrásait és formáit. Megvizsgálja a multilaterális fejlesztési bankok szerepét és kapcsolódását a fenntarthatósági célokhoz. Elemzi, hogy a példaként kiválasztott két multilaterális fejlesztési bank, az ADB és az EBRD mikor és hogyan építette be politikájába a fenntarthatóság követelményét, s azok összhangban vannak-e az ENSZ új globális céljaival. Vizsgálati módszere az eredeti források feldolgozása, szakirodalom elemzése. Az elemzés eredménye azt mutatja, hogy a multilaterális fejlesztési bankok kiemelt fontosságot tulajdonítanak a fenntarthatóságnak, s kénytelenül várják elkötelezettségüket iránta. Megközelítésük azonban erőteljesen különböző, amely az egyes régiók eltérő adottságaiból, történelméből, fejlettségéből, kultúrájából valamint fejlesztési igényéből fakad. További kérdésként merül fel, hogy vajon ez az elkötelezettség elegendő-e a fenntartható fejlődésre való tényleges áttéréshez.

Summary

The paper focuses on the emergence and relevance of the aspect of sustainability in the guiding documents of the multilateral development banks with special regard to the Asian Development Bank (ADB) and the European Bank of Reconstruction and Development (EBRD). It presents sustainability as a new global challenge and its actuality, economic, social and environmental pillars. It gives an overview on the UN sustainable development initiatives, the previous and current set of sustainability goals and their changes. It estimates the approximate financing need to reach these goals, initiates possible sources and forms. It analyses the role of the multilateral development banks and their linkages to the sustainability goals. It sheds light on when and how the two selected multilateral development banks - the ADB and the EBRD - adopted the sustainability requirement into their policies. The method of the study is using original sources and literature. Results show, that multilateral development banks pay a special attention to sustainability and demonstrate their commitment to it. Their approach though are different due to their diverse situation, history, level of development, culture and needs. It remains an open question though, if their commitment is sufficient enough for the transition to a sustainable economy in reality.

Bevezetés

A környezeti és társadalmi problémák sokasodása, a növekedés erőltetésének tarthatatlansága a 20. század második felében egyre nyilvánvalóbbá vált. Ennek nyomán az 1960-as évek óta jelentős nemzetközi erőfeszítések történtek a fenntartható fejlődés érdekében. Ezek egymással párhuzamosan, több szálon futottak. Egy részük a fejlesztésekkel foglalkozott, elsősorban a fejlődő országok szempontjából, melyek középpontjában a szegénység

leküzdése, az életszínvonal emelése, és az emberhez méltó létfeltételek megteremtése állt. Az 1961-ben meghirdetett első „ENSZ Fejlesztési Évtized”⁵⁸, majd a továbbiak elsősorban ezt a célt szolgálta. Más részük a fejlődés egyre nyilvánvalóbbá váló s fokozódó környezeti problémáira fókuszált, melynek általános alapelveit a Riói Nyilatkozat⁵⁹, globális programját pedig a „Feladatok a 21. századra”⁶⁰ című dokumentum rögzítette.

Ezek az erőfeszítések csak korlátozott eredményekkel jártak, ezért konkrét célok kitűzésére volt szükség. Ezt szolgálta az ENSZ 2000-2015 közötti „Millenniumi Fejlesztési Célok”⁶¹ című programja, valamint a realisabb környezeti célok meghatározása. A 2010-es évek elején azonban már kétségessé vált ezek megvalósulása is, ezért a két szálon futó célrendszert összevonták, tovább részletezték és egységes dokumentumba foglalták. Az új célrendszert az ENSZ 2015. évi Közgyűlésén fogadták el „Világunk átalakítása: a fenntartható fejlődés 2030-ig szóló programja”⁶² címmel. E program a korábbi fejlesztési és a környezetvédelmi erőfeszítéseket egyesítve általános érvénnyel, minden országra kiterjedően új univerzális célokat fogalmaz meg, melyek integrálják a gazdasági, szociális és környezeti prioritásokat.

Az új, a korábbiaknál jóval ambiciózusabb célok nagyságrendekkel növelik a fejlesztési igényeket a következő másfél évtizedben. Elérésükhöz nem lesznek elegendők az egyes államok (kormányzatok) által ezekre fordítható források, az eddigi nemzetközi Hivatalos Fejlesztési Támogatás (ODA)⁶³, illetve a regionális fejlesztések jelenlegi nagyságrendje és formái. Az ODA becsült összege ugyanis évente mintegy 135 milliárd USD, érdemben nem nő, az infrastruktúra fejlesztéséhez pedig legalább 1,5 billiárd USD-re lenne szükség egyedül csak a legszegényebb országokban.⁶⁴ Az új ENSZ célok megvalósításához ezért szükség lesz a fejlesztési források minden formájának növelésére, átstrukturálására, kombinálására és hatékonyságának javítására, illetve a fejlesztés finanszírozásának innovációjára. Ez vonatkozik a fejlesztés magán- és a közpénzekből történő, illetve vegyes finanszírozására, annak nemzeti, regionális és globális szintjeire, valamint a források megszerzésére és a forrásfelhasználási képességek növelésére is.

⁵⁸ UN Development Decade, <http://www.nationsencyclopedia.com/United-Nations/Economic-and-Social-Development-FIRST-UN-DEVELOPMENT-DECADE.html> (letöltve: 2017.04.04.)

⁵⁹ Riói Nyilatkozat a Környezetről és a Fejlődésről http://www.ff3.hu/upload/Rio_Decl_m.pdf (letöltve 2017.04.04.)

⁶⁰ Agenda 21, <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf> (letöltve: 2017.04.04.)

⁶¹ Millennium Development Goals, <http://www.unmillenniumproject.org/goals/> (letöltve: 2017.04.04.)

⁶² Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld> (letöltve: 2017.04.04.)

⁶³ Official Development Assistance

⁶⁴ International Financial Institutions Announce \$400 Billion to Achieve Sustainable Development Goals, July 10, 2015, <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/07/10/international-financial-institutions-400-billion-sustainable-development-goals> (letöltés ideje: 2016.04.28.)

Az ENSZ fenntartható fejlődési céljait 193 tagállam írta alá, s megvalósításának nyomon követése is elsősorban tagállami keretek között történik. A célok eléréséhez szükséges erőfeszítések azonban messze túlmutatnak az egyes államok lehetőségein, ezért kulcsfontosságú, hogy azokhoz hogyan viszonyulnak a világgazdaságban meghatározó szerepet betöltő nemzetközi intézmények. Ezek egyik kiemelkedően fontos csoportja a multilaterális fejlesztési bankok (MDB-k) „klubja”, amelyek a II. világháború utáni gazdasági rend meghatározó regionális szereplői.⁶⁵ Jelentőségüket kiemeli, hogy nemcsak a fejlesztésfinanszírozásban töltenek be kulcsszerepet, hanem az elvek, normák, elvárások, gyakorlatok és működési mechanizmusok megalkotásában és terjesztésében is, melynek révén világszerte döntő hatást gyakorolnak a gazdaság és a társadalom állapotára, fejlődésére, jövőbeli kilátásaira.

Kérdések és módszer

A tanulmány célja egyrészt annak megválaszolása, hogy a multilaterális fejlesztési bankok csoportja hogyan reagált az ENSZ új programjára, elköteleződött-e iránta, amennyiben igen, akkor milyen vállalásokat tett a fenntartható fejlesztési célok elérése érdekében. Másrészt a tanulmány arra is választ keres, hogy hogyan jelenik meg a fenntartható fejlődés szempontja a „klub” két kiválasztott tagjának, az Ázsiai Fejlesztési Banknak (ADB), illetve az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Banknak (EBRD) a működést meghatározó fő dokumentumaiban.

Az ADB-re azért esett a választás, mert Ázsia a világ leggyorsabban fejlődő régiója, ahol azonban még drámai a szegénység, s jelentősek a környezeti problémák. Az ADB az egyik „legpatinásabb” regionális fejlesztési intézmény, amely azonban mostanra új kihívókra is talált.⁶⁶ Az EBRD Magyarország szempontjából kulcsfontosságú, hiszen 1991-ben történt megalapítása óta tagjai vagyunk, részesülünk projektjeiből, s régióinkban kifejtett, a fejlesztési bankok világában egyedi tevékenységével jelentős hatást gyakorol hazánk és közvetlen környezetünk fejlődésére, versenyképességére.

A vizsgálathoz felhasznált módszer az eredeti dokumentumok, a bankok által megjelentetett anyagok és a szakirodalom elemzése, összevetése.

⁶⁵ Susan Park and Jonathan R. Strand: Global economic governance and the development practices of the multinational development banks, In: Susan Park, Jonathan R. Strand (Eds.): Global Economic Governance and the Development Practices of the Multilateral Development Banks, Routledge, 2016, pp. 3-11

⁶⁶ Új kihívóinak az AIIB (Asian Infrastructure Investment Bank) és az NDB (New Development Bank) tekinthető.

A multilaterális fejlesztési bankok kapcsolódása a globális fenntartható fejlődési célokhoz

A hét multilaterális fejlesztési bank⁶⁷ üdvözölte az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak elfogadását, röviddel azt követően kinyilvánította elkötelezettségét e célok iránt, s egy közös dokumentumban⁶⁸ fogalmazta meg vízióját arról, hogy a gyakorlatban hogyan tudnak hozzájárulni együttesen és egyenként is azok eléréséhez.

A fenntartható fejlődési célok megvalósítása érdekében vállalták, hogy több területen is növelik erőfeszítéseiket. Megsokszorozzák a fejlesztésre fordítható forrásaikat és azokat a fenntartható fejlődési célok szolgálatába állítják, valamint megújítják finanszírozási tevékenységüket. Eközben a fenntarthatósági célok mentén erősítik egymással való együttműködésüket közös kezdeményezések, projektek és tudásmegosztás révén az összehatás maximalizálása érdekében. Míg az ODA és az egyéb segélyek dollár milliárdos nagyságrendet jelentenek,⁶⁹ addig az MDB-k által mobilizálható, növekvő források a multiplikátor-hatás miatt dollár billiókra rúghatnak, ezért ezek az intézmények az elkövetkező időszakban a fejlesztés motorjaivá válhatnak. Ez a nagyságrendi átrendeződés új korszakot nyithat világszerte a fejlesztések terén.

A fejlesztési források bővítése

A Millenniumi Fejlesztési Célok 15 éves időszaka alatt (2000-2015 között) a multilaterális fejlesztési bankok által együttesen nyújtott támogatások, koncessziós és nem koncessziós hitelek, kockázat-megosztási eszközök, garanciák és tőkebefektetések évente 50 milliárd dollárról 127 milliárd dollárra emelkedtek. A fejlesztést közép- és hosszútávon elősegítő nemzetközi intézményként e bankoknak fontos anticiklikus szerepük is volt. A legutóbbi válság legmélyebb pontján például az MDB-k az általuk nyújtott éves finanszírozást 30-50 százalékkal növelték.

A Fenntartható Fejlődési Célok időszakában az MDB-k tovább kívánják bővíteni a finanszírozási lehetőségeket, amelyekkel hozzájárulnak a partnerországok erőfeszítéseihöz a

⁶⁷Afrikai Fejlesztési Bank (AfDB), Ázsiai Fejlesztési Bank (ADB), Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD), Európai Beruházási Bank (EIB), Amerika-közi Fejlesztési Bank Csoport (IDBG), Világbank Csoport (WBG), Nemzetközi Valuta Alap (IMF)

⁶⁸FROM BILLIONS TO TRILLIONS: MDB Contributions to Financing for Development (July 2015)

¹² <http://www.worldbank.org/mdgs/documents/FfD-MDB-Contributions-July-13-2015.pdf> (letöltés ideje: 2016.04.26.)

fenntartható fejlődési célok elérése érdekében. Az időszak első három évében (2016-2018) összesen 400 milliárd dollárnyi finanszírozás nyújtását vállalták, amelyet a későbbiekben tovább szándékoznak növelni. Törekednek a rendelkezésre álló források hatékonyabb felhasználására, valamint addicionális források bevonására a minél nagyobb fejlesztési hatás elérése érdekében.

A közvetlen finanszírozásnál talán még fontosabb, hogy beruházásaiknak katalizáló, multiplikatív, illetve más köz- és magánforrásokat is vonzó hatásai is vannak. A politikákra vonatkozó tanácsadás, a technikai segítségnyújtás és a kapacitások fejlesztése révén az MDB-k segítik a kormányzati törekvéseket a rendelkezésre álló források növelésében, valamint abban, hogy azok felhasználása hatékonyan történjen. E multiplikátor hatás jelentős, bár azt nehéz kimutatni. Becslések szerint „az MDB-k által a magánszektor működésébe közvetlenül befektetett minden 1 dollárnyi összeg mintegy 2-5 dollárnyi további magánberuházást mobilizál. Ez évente mintegy 40-100 milliárd dollárral emeli meg a fejlesztésre rendelkezésre álló összegeket”.⁷⁰ Az addicionális és új típusú magán források becsatornázását a fejlesztésekbe a bankok a jövő kiemelt feladatának tartják. Eddig is hidat képeztek a köz- és a magánszektor között azzal, hogy sikeresen össze tudták hangolni a különböző szereplők érdekeit a fontos fejlesztési kérdések kapcsán, mely szerepük a jövőben is fontos lesz.

Pénzügyi innovációk a források növelése érdekében

A finanszírozási lehetőségek növelése és a források hatékonyabb felhasználása érdekében a multilaterális fejlesztési bankok több közös és egyéni pénzügyi innovációval is élnek.

A *közös* kezdeményezések közül kiemelkednek az úgynevezett „kítetttség csere megállapodások” (exposure exchange agreements), amelyek értelmében azok is további kölcsönhöz juthatnak, akik az egyik MDB-nél már kimerítették hitelkeretüket azáltal, hogy kockázati kítetttségüket megosztják az MDB-k között.⁷¹

Az *egyéni* újítások arra irányulnak, hogy a rendelkezésükre álló forrásokat az MDB-k minél hatékonyabban tudják kihelyezni. Ezek közé tartozik a hagyományos finanszírozáshoz való hozzáférés kiterjesztése a legszegényebb országok számára, a koncessziós lehetőségek innovatív kihasználása a legszegényebb országokba történő kihelyezések csökkentése nélkül, valamint a pénzügyi megoldások kombinálása. Ilyen többek között például az, hogy az

⁷⁰ From Billions to Trillions: MDB Contributions to Financing for Development (2015) p.2.

⁷¹ Belhaj, Riadh; Baroudi, Merli; Fiess, Norbert; Olivera, Jonas Campino De; Sperling, Frank; Turner, Tim: Exposure Exchange Agreements Among Multilateral Development Banks For Sovereign Exposures: An Innovative Risk Management Tool, Journal Of Risk Management In Financial Institutions, Volume 10 / Number 1 / Winter 2016-17, Pp. 78-88.

ADB az Ázsiai Fejlesztési Alap kölcsönportfólióját kombinálja saját mérlegével, az EBRD pedig új eszközöket hoz létre annak érdekében, hogy lehetővé tegye az intézményi befektetők számára, hogy befektetéseiben részt vegyenek. Hasonló innovációkkal a többi multilaterális fejlesztési bank is él. Ezek mindegyikének célja a pénzügyi források növelése és hatékonyságának fokozása, mely hozzájárul a fenntartható fejlődés érdekében történő beruházások növeléséhez.

Tanácsadás és technikai segítségnyújtás

- Az egyes országok saját forrásainak növelése

A fenntartható fejlődés céljainak eléréséhez létfontosságú a fejlesztésre fordítható hazai források növelése. Az MDB-k ennek érdekében erősíteni kívánják tanácsadói tevékenységüket az egyes államok vagy azok egyes kisebb területei részére, hogy azok minél több forrást tudjanak teremteni a fenntarthatósági célok elérésére. Ide tartozik az adóbevételek növelésére, a kiadások szerkezetének javítására és a kockázatok kezelésére vonatkozó megalapozott és testreszabott javaslatok kidolgozása. Tervezik a politikákra vonatkozó iránymutatások és képesség-építés koordinálásának javítását az egyes országok vonatkozásában, támogatni szándékoznak a politikákat alakítók közötti kapcsolatok építését és erősítését, szorgalmazzák a tapasztalatok és jó gyakorlatok megosztását, valamint az iránymutatások és eszközök továbbfejlesztését a kulcsterületeken.

- A tőkevonzási képesség feltételeinek javítása

A külső források jelentős szerepet játszanak a fejlődő országokban a fenntartható fejlődési célok megvalósításában. Ehhez azonban szükséges, hogy ezen országok átgondolt és koherens fejlesztési stratégiával rendelkezzenek, fenntartsák a makrogazdaság stabilitását, biztosítani tudják az alapvető közszolgáltatásokat, valamint a növekedést támogató üzleti környezetet. Az MDB-k tanácsadással és technikai segítségnyújtással segítik az e célok elérését lehetővé tevő gazdaságpolitikák kidolgozását.

- Magánbefektetések vonzóvá tétele

A fenntartható fejlődési célok elérése nem lehetséges növekvő mértékű magánbefektetések nélkül. Ezek vonzásához stabil szabályozási környezet és kedvező beruházási légkör kialakítására van szükség. Az MDB-k hagyományosan aktívak ezen a területen, most azonban aktivitásukat fokozni kívánják és új eszközök kifejlesztését tervezik. Ennek egyik példája az EBRD Beruházási légkör és irányítás kezdeményezése,⁷² ami egy nagyobb program részét képezi.

- A helyi pénz- és tőkepiacok fejlesztése

⁷² EBRD's Investment Climate and Governance Initiative (ICGI), 2014, <http://www.ebrd.com/what-we-do/sectors-and-topics/ebd-icg-initiative.html> (letöltve: 2017.04.04.)

A fenntartható fejlődési célok érdekében szükséges fejlesztések finanszírozásához kulcsfontosságú a helyi pénz- és tőkepiacok megerősítése és fejlesztése. Ennek érdekében az MDB-k egyrészt támogatják a helyi pénz- és tőkepiacok megerősítését, amelyek a reálgazdaság stabil és fenntartható finanszírozását szolgálják. Ide tartozik az intézményrendszer fejlesztésével és a szabályozással kapcsolatos tanácsadás, a piaci infrastruktúra fejlesztésének finanszírozása, a szabályozási kapacitás bővítése, valamint a tőkepiaci kínálat attraktivitásának növelése, a helyi és a regionális tőkepiacok fejlesztése a méretgazdaságból származó előnyök kihasználása, a hatékonyság növelése, valamint a kockázatmegosztás érdekében. Az MDB-k másrészt támogatják a helyi pénzügyi szolgáltatások és finanszírozás fejlesztését is. Ennek eszközei a hazai befektetői bázis kiszélesítésének támogatása, a mikro-, kis- és középvállalatok pénzügyi befogadásának elősegítése, a pénzügyi infrastruktúra fejlesztése a szolgáltatásokkal kevésbé ellátott területeken, a kisvállalatok magántőkevonzó képességének növelése, a pénzügyi szabályozókkal folytatott párbeszéd, valamint politikák kidolgozása és befektetések eszközlése a pénzügyi befogadás és a finanszírozáshoz való hozzáférés elősegítése érdekében.

- *A magánszektorttal való együttműködés*

A fenntartható fejlődési célok eléréséhez kulcsfontosságú a magánbefektetések növelése. Az MDB-k katalizálni tudják a köz- és a magánszektor találkozását a magánfinanszírozásban rejlő potenciál feltárása érdekében, s a magánszektor forrásainak bevonásával társfinanszírozóként is tevékenykednek. Ilyenkor általában a projekt költségeinek csak egy részét finanszírozzák, s további befektetőket mobilizálnak szindikálás vagy más közös finanszírozási struktúrák segítségével. Ez a finanszírozási forma az azzal együtt járó strukturálással, tanácsadással és a kockázatok csökkentésével segít addicionális projektfinanszírozást szerezni. Amikor az MDB-k új vagy magas kockázatú területeken fektetnek be, az jelzésértékű, ami további projekteket vagy befektetőket vonzhat. Ennek bizonyítéka, hogy a magánszektor közvetlen befektetései a Millenniumi Fejlesztési Célok időszakában négyszerezére emelkedtek, ami a Fenntartható Fejlesztési Célok időszakában várhatóan tovább fog növekedni. Az MDB-k fokozzák ugyanis erőfeszítéseiket, hogy minél több magánbefektetőt vonzzanak a partnerországokba azáltal, hogy összeállítják a lehetséges projektek listáját, hatékonyan kezelik és megosztják a kockázatokat, valamint csökkentik a projekt előkészítési és megvalósítási költségeit.

- *A források megsokszorozása a szegénység felszámolása és a hosszú távú prosperitás biztosítása érdekében*

A fenntartható fejlődési célok igen ambiciózusak, megvalósításuk összefogást és partnerséget igényel. A fő szerepet ebben az egyes országok játsszák, ők irányítják ugyanis a fejlesztés folyamatát és teremtik meg a fejlesztést lehetővé tevő környezetet. Az MDB-k azonban tevékenységük, s e téren szerzett tapasztalataik révén a fejlődés „motorjai” lehetnek, a "fej-

lesztések finanszírozásáról" (development finance) áttérhetnek a "fejlődés finanszírozására" (financing for development), ami a fenntarthatóság irányába tett jelentős elmozdulás lenne.

A jelentősen megnövelt források és azok hatékonyabb felhasználása és multiplikátor hatása révén az elkövetkező időszakban erőteljesen megnő a MDB-k környezeti, gazdasági és szociális viszonyokra való kedvező ráhatásának lehetősége. A fenntarthatósági szempontokat nem megfelelően figyelembe vevő döntések esetén azonban fokozódik a kedvezőtlen hatások kockázata és veszélye, mely akár regionális vagy globális szintre is kihathat. Érdeemes tehát megvizsgálni a fenntarthatóság szempontjainak megjelenését az MDB-k működését meghatározó fő dokumentumokban.

A fenntarthatóság szempontja az ADB és az EBRD stratégiai dokumentumaiban

Harc a szegénység ellen – ADB és a fenntartható fejlődés

A fennállásának 50-dik évfordulóját 2016 decemberében ünneplő, manilai (Fülöp-szigetek) központú Ázsiai Fejlesztési Banknak (ADB) 67 ország a tagja, melyek közül 48 az ázsiai régióban található, további 16 ország pedig Európában. Magyarország nem tartozik a tagok közé, bár volt idő, amikor fontolgatta a csatlakozás lehetőségét. Az ADB víziója a szegénység felszámolása a régióban. Küldetése a fejlődő tagállamok támogatása a szegénység csökkentésében, illetve az életfeltételek és az életminőség javításában. Az ADB 2015-ben 27,2 milliárd USD fejlesztési finanszírozást nyújtott, amelyből 10,7 milliárd társfinanszírozás volt.⁷³

Az ADB az új ENSZ célokat kritikus fontosságúnak tekinti a régió számára csakúgy, mint az egész globális közösség számára. Ázsia és a csendes-óceáni térség a világ népességének és a mélyszegénységben élőknek több mint a felét adja, a világ bruttó hazai termékének közel 40 százalékát állítja elő, s 60 százalékkal járul hozzá a világ GDP-jének növekedéséhez. Ezért az, hogy Ázsia és a csendes-óceáni térség hogyan találja meg az egyensúlyt az ENSZ célok három pillére: a gazdasági prosperitás, a társadalmi egyenlőség és a környezet iránti felelősség között, az egész világon érezhető hatását.

Takehiko Nakao, az ADB elnöke szerint: *“This is a critical time ... to tackle the fundamental development challenges of our time. For its part, ADB has already taken the groundbreaking step to strengthen its lending capacity. By merging concessional and non-concessional lending windows ADB will be able to increase its financing to member countries by 50 percent. With its support to the private sector, including the recent establishment of the Office of Public-Private Partnerships, ADB will intensify its*

⁷³ ADB's 2015 Annual Report (2015AR)

efforts to unlock the enormous private resources available in the Asia and Pacific region for development financing."⁷⁴

Az ADB üdvözi a korábbiaknál ambiciózusabb fenntartható fejlődési célokat, és kész támogatni fejlődő tagországait azok elérésében azáltal, hogy testeszabott megközelítést kínál a fenntartható fejlődést szolgáló beruházásokra és a megnövekedett finanszírozási szükségletekre, a fenntarthatóság szempontját beépíti az eredmények közé és a jelentési folyamatba, illetve javítja a belső hatékonyságot.

Vajon az ADB stratégiája, akcióterve, munkaprogramja és költségvetési keretrendszere mennyire van összhangban a fenntartható fejlődési célokkal? A bank hogyan szándékozik ezeket elősegíteni, s megvalósulásukat mérni és értékelni? Ezeket a kérdéseket ezen alapdokumentumok felhasználásával és elemzésével mutatjuk be.

A befogadás, a fenntartható növekedés és a regionális együttműködés stratégiája

Az ADB jelenleg érvényes, 2020-ig szóló stratégiáját⁷⁵ 2008-ban fogalmazták meg, még jócskán a korábbi, az ENSZ Millenniumi Fejlesztési Céljainak időszakában, s félidőben, 2014-ben aktualizálták, valamint készítették hozzá akciótervet. A stratégia rövidebb időszakokra történő lebontása révén készített, jelenleg érvényes kétéves munkaprogram és költségvetési keretrendszer 2016-2018-ra szól. Ez meghatározza ezen időszak stratégiai prioritásait és operatív programját, valamint a 2016-os év költségvetésének középtávú keretrendszerét.

A stratégia a bank víziójának és missziójának megvalósítása érdekében *három* egymást kiegészítő *stratégiai területre* fókuszál:

1. a befogadó növekedés elősegítésére,
2. a környezetileg fenntartható növekedés támogatására és
3. a regionális együttműködés és integráció elősegítésére.

A *befogadó növekedés* elősegítésével kapcsolatos stratégiai prioritás két egymást kölcsönösen erősítő koncepcióra épít:

- a magas ütemű és fenntartható fejlődés növekvő gazdasági lehetőségeket teremt, illetve

⁷⁴ International Financial Institutions Announce \$400 Billion to Achieve Sustainable Development Goals, <http://www.adb.org/news/international-financial-institutions-announce-400-billion-achieve-sustainable-development-goals> , ADB (letöltés dátuma: 2016.04.28.)

⁷⁵ ADB 2020 The Long-Term Strategic Framework of the Asian Development Bank 2008-2020, <https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/32121/strategy2020-print.pdf> (letöltve: 2016.05.20.)

- az ezekhez a lehetőségekhez való széleskörű hozzáférés biztosítja, hogy mindenki, különösen is a hátrányos helyzetűek, részt tudjanak venni abban és részesüljenek annak eredményéből.

A *környezetileg fenntartható növekedés* támogatása azért stratégiai prioritás, mert Ázsia lendületes gazdasági növekedése nem szándékolt következményekkel is járt, és az a természeti erőforrások kimerítését, a környezet károsítását és éghajlat megváltozását eredményezheti. A környezetileg fenntartható növekedés érdekében ezért az ADB a környezetbarát technológiák használatát, a környezeti biztosítékok elfogadását, valamint olyan intézményi kapacitások létrehozását támogatja, amelyekkel ezeknek érvényt tudnak szerezni.

A *regionális együttműködés és integráció* azért kapott prioritást, mert az jól kiegészíti az egyes országok szintjén tett erőfeszítéseket a régióban rejlő hatalmas lehetőségeinek kiaknázására. Az ADB támogatja a politikákra vonatkozó szorosabb koordinációt és együttműködik a regionális és globális közjavak védelme érdekében.

A források jobb mobilizálása és a regionális tapasztalatok és erősségek lehető legjobb kihasználása érdekében az ADB *a változás öt hajtóerejére* összpontosít, amelyek mindegyikét kritikusnak tarja a három stratégiai terület célkitűzéseinek megvalósításához. Ezek

1. a magánszektor fejlesztése és működése,
2. a jó kormányzás és kapacitásfejlesztés,
3. a nemek közötti egyenlőség,
4. a tudásmegoldások és
5. a partnerség.

A *magánszektor bevonásával* az ADB elősegíti a befektetési kockázatok és költségek csökkentését. Ez felgyorsítja az infrastruktúra fejlesztését, ami munkahelyeket teremt és fenntartja a gazdasági növekedést. Az ADB támogatja a reformokat, amelyek kedvezőbb körülményeket teremtenek a magánszektor számára.

A *jó kormányzás* terén az ADB szorgalmazza az elszámoltathatóságot, a részvétel, a kiszámíthatóság és az átláthatóság elvének beépítését, valamint beruház abba, hogy fejlődő tagországai meg tudják fogalmazni és végre tudják hajtani a szegénység csökkentését célzó politikájukat.

A *nemek közötti egyenlőség* biztosítását az ADB elsősorban olyan projekteken keresztül támogatja, amelyek javítják a lányok és nők hozzáférését az oktatáshoz, az egészségügyi szolgáltatásokhoz illetve a tiszta vízhez és az alapvető infrastruktúrához.

A *tudásmegoldások* a fejlesztési trendek, legjobb gyakorlatok és a rendelkezésre álló tudásbázis megosztását jelentik az ADB és a tagországok között, valamint a tapasztalatok kicserélését a fejlesztési kérdésekre vonatkozóan. A partnerség a tagállamok kormányaival, más multi- és bilaterális szervezetekkel, a magánszektorral és a civil társadalommal való kapcsolatok ápolását jelenti, amelyek az ADB eredményes működésének integráns részét képezik.

Az ADB tevékenységének kulcsterületei közé

- az infrastruktúrafejlesztés,
- a környezet, beleértve az éghajlatváltozást,
- a regionális együttműködés és integráció,
- a pénzügyi szektor fejlesztése és
- az oktatás

tartozik. Ezenkívül három további területen, az egészségügy, a mezőgazdaság és a katasztrófa elhárítás területén továbbra is szelektíven működik más szervezetekkel együtt.

Az *infrastruktúrafejlesztés* fókusz területei a közlekedés és kommunikációs összeköttetések fejlesztése a régió belül, a fenntartható energiaellátás támogatása, a vidéki és a városi infrastruktúra fejlesztése. A *környezet* vonatkozásában a fókusz az energiahatékonyság, a tiszta energiaforrások használata, a melegházhatás csökkentése, a közösségi közlekedés modernizálása, valamint az erdőterületek csökkenésének megállítása. A *regionális együttműködés és integráció* terén az ADB a határon átnyúló projektekre összpontosít, amelyekkel elősegíti a gazdasági növekedést és partnerséget, valamint a kockázatok és kihívások megosztását. A *pénzügyi szektor fejlesztése* középpontjában a pénzügyi infrastruktúra, intézmények, illetve termékek és szolgáltatások mind regionális mind pedig nemzeti szintű fejlesztése áll. Az *oktatás* fókuszterületei a szakképzés és tréning, valamint a felsőoktatás kiemelt területeinek fejlesztése.

A stratégia működési és szervezeti *célokat* is meghatároz, amelyek megvalósulását folyamatosan nyomon követik. A működési célok közé tartozik, hogy az ADB tevékenységének 80 százalékát az alaptevékenységnek kell kitennie, a magánszektor fejlesztésének el kell érnie a bank tevékenységének legalább 50 százalékát, jelentősen növelni kell a környezetileg fenntartható fejlődés támogatását, beleértve a szénhidrogéngáz kibocsátás csökkentését célzó és az éghajlatváltozással kapcsolatos projekteket, valamint a regionális együttműködés és integráció elősegítésének a teljes tevékenység legalább 30 százalékát el kell érnie 2020-ra. A szervezeti célok közé tartozik a bank szervezeti struktúrájának hozzáigazítása a változásokhoz, illetve az emberi erőforrások szükséges új készségei, képességei megszerzésének biztosítása.

Az MDB-k közül az ADB az első, amelyik a célok teljesülésének mérésére *mutatószám rendszert* vezetett be. A menedzsment a stratégia megvalósítását kifejező indikátorok és célértékek segítségével követi nyomon az előrehaladást, és tud korrekciós lépéseket tenni, amennyiben szükséges. A célok teljesülésének értékelése évente történik. Az un. "Fejlesztés hatékonysági áttekintésről" készült jelentést⁷⁶ az Igazgatótanács megtárgyalja és a bank honlapján közzéteszi. E mutatószám rendszer *négy szinten határoz meg indikátorokat*:

1. regionális,

⁷⁶ Development Effectiveness Review (DEfR)

2. ország,
3. banki működési és
4. banki szervezeti szinten.

- (1.) Az ázsiai és csendes-óceáni *régió szintű célok* közé az ENSZ célok elérése, a régió országainak összesített GDP-je, az infrastruktúra, az üzleti környezet, a kormányzás és a kereskedelem tartozik.
- (2.) Az egyes *országok szintjén* a közlekedéssel, az energiatermeléssel és felhasználással, a vízgazdálkodással, az oktatással és a pénzügyekkel kapcsolatos mutatókat határoznak meg.
- (3.) A *bank működési hatékonyságának szintjén* a működés minőségét és a portfólió teljesítményét, a források mobilizálását, a tudásbővítést és a partnerségeket mérik.
- (4.) Végül a *banki szervezeti hatékonyság szintjén* az emberi és a pénzügyi erőforrások felhasználását, valamint az üzleti folyamatokat és gyakorlatokat mérik.

Prioritások módosítása

A *stratégia felülvizsgálata*⁷⁷ 2014-ben azt állapította meg, hogy az ADB működése a stratégiában meghatározott három fő stratégiai cél mentén folyt. A működés több mint 80 százaléka az öt kulcsterületre esett. Ezek közül legfőképpen az infrastruktúra területe járult hozzá a célok eléréséhez. A dokumentum leszögezi, hogy „*a Stratégia 2020 érvényes és releváns marad a széles értelemben meghatározott stratégiai irányvonalak tekintetében, hogy egy átalakuló ázsiai és csendes-óceáni térség fejlesztési kihívásaira megfelelő választ tudjon adni.*”⁷⁸

A gyorsütemű változások miatt azonban az ADB-nek is változtatnia kell, ezért *10 új prioritást* jelöltek meg, amelyek együttesen fogják meghatározni a 2020-ig hátra levő időszak fókuszterületeit. Ezek közül az első 7 prioritás a bank működése irányának a változó üzleti környezethez való hozzáigazítására vonatkozik, a többi 3 pedig kapacitásának és hatékonyságának növelésére:

1. A szegénység mérséklése és a befogadó gazdasági növekedés;
2. Környezet és éghajlatváltozás;
3. Regionális együttműködés és integráció;
4. Infrastruktúrafejlesztés;
5. Közepes jövedelmű országok;
6. A magánszektor fejlesztése és működése;

⁷⁷ Mid-Term Review - MTR

⁷⁸ Mid-Term Review – MTR p. ii.

7. Tudásmegoldások;
8. Finanszírozási források és partneri kapcsolatok;
9. Értékteremtés az ADB-ben;
10. Az új kihívásoknak megfelelő banki szervezet.

Az ADB működési irányára vonatkozó prioritások egy kivétellel már szerepeltek a stratégia eredeti szövegében is, bár némileg eltérő megfogalmazásban, ami bizonyos hangsúlyeltolódást jelez. A közepes jövedelmű országokkal kapcsolatos fókuszterület azonban itt jelent meg először. Az ADB tagországai közül ugyanis többen bekerülnek a közepes jövedelmű országok közé, ezért a bank elkezdte a felkészülést arra, hogy ezen országok fejlesztési igényeiknek is meg tudjon majd felelni.

Piacgazdasági átmenet – EBRD és a fenntartható fejlődés

Az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank a kétpólusú világrend felbomlásakor, 1991 áprilisában alakult, londoni székhellyel, Közép- és Kelet Európa újjáépítésének elősegítésére a hidegháború korszaka után. Küldetése nyitott és fenntartható piacgazdaságok építése azokban az országokban, amelyek elkötelezettek a demokrácia elvei és azok alkalmazása, a többpárti demokrácia és a politikai pluralizmus iránt. Ebből a szempontból az EBRD egyedülálló a fejlesztési bankok világában azzal, hogy politikai mandátummal rendelkezik. Az EBRD-t megkülönbözteti a többi multilaterális fejlesztési banktól az a másik két jellemzősége is, hogy forrásainak legalább 60 százalékát a magánszektor fejlesztésére kell fordítania, illetve, hogy projekt alapon a magánszektorba tartozó vállalkozások fejlesztéseit finanszírozza. A 2016-ban immár 25 éves EBRD ezen idő alatt a piacgazdaságba történő átmenet „szakértőjévé” vált. Jelentős szerepet játszott a bankrendszer reformjában, a privatizációban és a jogi keretrendszer megteremtésében. Részvényesei közé - a többszöri bővítés következtében - mára már 65 ország kormánya, valamint az EU és az European Investment Bank tartoznak. 2016-ban az EBRD összesen 9.4 milliárd EUR fejlesztési forrást fektetett be. Tevékenységi területe ma már „Casablancától Vlagyivosztokig” terjed, s nem korlátozódik a korábbi tervgazdaságokra. Magyarország már a kezdetektől csatlakozott a szervezethez, amely ezidáig 173 projektet valósított meg hazánkban.⁷⁹

Az EBRD üdvözli az ENSZ fenntartható fejlődési céljait, amelyek eléréséhez a piacgazdaságra való áttérés elősegítésében szerzett minden tapasztalatával igyekszik hozzájárulni. Sir

⁷⁹ <http://www.ebrd.com/hungary.html> (letöltve: 2016.12.20.)

Suma Chakrabarti, az EBRD elnöke szerint: „... *the SDGs represent the best possible statement of all the complexities of economic development that we face today.*”⁸⁰

Vajon az EBRD működésébe hogyan épülnek be a fenntarthatósági célok? E kérdést az EBRD környezeti politikájának áttekintésén keresztül kíséreljük meg megválaszolni.

A környezeti politikától a környezeti és szociális politikáig

Az EBRD már megalakulásakor, 1991-ben meghirdette környezeti politikáját.⁸¹ Ebben a mellékletekkel együtt 12 oldalas dokumentumban megfogalmazta a környezetre vonatkozó mandátumát, prioritásait, majd kitért a környezeti kérdésekkel kapcsolatos szervezeti és személyzeti feladatokra is. Mandátuma a nemzetközi pénzügyi intézmények közül elsőként tartalmazta a környezetért való felelősséget és a környezet védelmét.⁸² A környezeti problémák okát a hibás gazdaságpolitikában látta, ezért azokat nem pusztán speciális programokkal, hanem strukturális változtatásokkal kívánta orvosolni. Prioritásként a környezeti politika alakítását, a környezet állapotának romlását megakadályozó gazdasági eszközök és technikák használatának elősegítését, a környezetkímélő ipar, technológiák és szolgáltatások elterjesztését, a környezetvédelemmel kapcsolatos programok és oktatás támogatását, a projektek környezeti szempontból történő értékelésének bevezetését, valamint az érintettek részvételét és az információszolgáltatást jelölte meg. Kitért arra is, hogy mandátumának megvalósítása érdekében környezeti szakembereket fog alkalmazni, akiket teljes mértékben integrál a szervezetbe. A projektekre vonatkozóan pedig kilátásba helyezte a környezeti szempontok érvényesítését előíró eljárásrend elkészítését.⁸³ A dokumentum melléklete a projektek 3 kategóriáját írja le aszerint, hogy jellegük, méretük, hatásuk és érzékenységük alapján milyen környezeti elemzés elvégzését igénylik.

A környezeti szempontoknak kezdetektől történő hangsúlyozására azért volt szükség, mert a közép-kelet európai régióban a környezet állapota és annak esetleges további romlása veszélyeztetni látszott a gazdasági átmenet sikerességét. Az EBRD ezt követően 1996-ban, majd 2003-ban bővítette környezeti politikáját. Ez utóbbi dokumentumban a „környezet” fogalmát már bizonyos szociális kérdésekkel is kibővítették, s a követendő eljárásokat is rögzítették.

A szociális szempontok a későbbiekben egyre nagyobb hangsúlyt kaptak és önállóan is megfogalmazódtak. A 2008-ban megújított új dokumentum címe is már környezeti és szociális politika lett. A követendő eljárások továbbfejlesztésére és külön dokumentumban

⁸⁰ Sir Suma Chakrabarti, EBRD Elnök: **Delivering the Sustainable Development Goals: A New Partnership Between State and Private Sector** <http://www.ebrd.com/news/2015/delivering-the-sustainable-development-goals.html> (letöltve 2016.12.28.)

⁸¹ EBRD Environmental Policy 1991

⁸² Benjamin J. Richardson: *Financial Regulation Through Financial Organisations: Comparative Perspectives on the Industrialised Nations*, Kluwer Law International, The Hague, London, New York, 2002 p.285.

⁸³ Lásd *Environmental and Social Procedures* 2010

való megjelenítésére pedig 2010-ben került sor. Környezeti és szociális eljárások a Bank minden tevékenységére készültek, így a közvetlen befektetésekre, a pénzügyi közvetítőkre, a technikai együttműködésekre és a speciális alapokon keresztül finanszírozott projektekre. Ezek megszabják, hogy a Banknak hogyan kell kezelnie és monitoroznia projektjeit a környezeti és szociális politika általános keretei között.

A teljesítmény követelményekkel kiegészített környezeti és szociális politika

2014-ben az EBRD ismét megújította környezeti és szociális politikáját és ahhoz konkrét teljesítmény követelményeket is rendelt. Ezek az elvárások specifikálják és teszik kézzel foghatóvá az EBRD alapító okiratában tett elköteleződését, mely szerint a Bank minden befektetési és technikai kooperációs tevékenységével a környezetileg megalapozott és fenntartható fejlődést segíti.

A dokumentum szerint a környezeti és szociális politika célja annak meghatározása, hogy a Bank hogyan kezelje projektjei környezeti és társadalmi hatásait. Ennek érdekében definiálja a Bank és az ügyfél szerepét és felelősségét a folyamatban, támogatja azokat a projekteket, amelyek jelentős környezeti és szociális hasznot hoznak, és minden tevékenységébe beépíti a környezeti és szociális szempontokat. A Bank kötelezettséget vállal, hogy minden projektje megfelel a politikában rögzített követelményeknek, köztük a teljesítmény követelményeknek, a jogszabályoknak és a jó nemzetközi gyakorlatoknak, valamint kezeli a kockázatokat. A Bank elkötelezett továbbá az EU környezeti elveinek, gyakorlatának és standardjainak alkalmazása iránt, elismeri a nemzetközi jogot, az emberi jogok tiszteletben tartását, a nemek közötti egyenlőséget, értékeli projektjei hatását a hátrányos helyzetű és sérülékeny csoportokra nézve.

Az EBRD a teljes projektciklusba integrálja a környezeti és szociális megfontolásokat. Környezeti és szociális alapon tartózkodhat egyes projektek finanszírozásától. A projekteket 3 kategóriába sorolja, a környezeti és szociális szempontokat a projektek értékelésének integráns részévé teszi. A döntéshozatal során a környezeti és szociális értékeléseket, valamint az érintettek észrevételeit figyelembe veszi a döntéshozatalnál, a pénzügyi megállapodásokba belefoglalja a környezeti és szociális feltételeket. A projekteket környezeti és szociális szempontból is monitorozza, a működés során bekövetkező változásokat folyamatosan figyelemmel kíséri. A dokumentum kitér a nyilvánosság és a felelősség kérdéseire is. Kiemeli a jelentős környezeti és szociális előnyöket biztosító befektetések és a partneri együttműködések elősegítésének fontosságát. Végezetül szól a politika megvalósításáról és annak szervezeti kereteiről. A dokumentum melléklete felsorolja azokat a termékeket, illetve tevékenységeket, amelyeket kizár a finanszírozásból, illetve meghatározza a projekteknek azt a kategóriáját, amelyben az adott projekt várható környezeti és szociális hatásai miatt széleskörű előzetes hatástanulmány szükséges.

A korábbiakhoz képest jelentős előrelépés, hogy a dokumentum konkrét célokat és teljesítmény követelményeket fogalmaz meg tíz fontos területen. Ezek közé tartozik:

1. a környezeti és szociális hatások értékelése és menedzselése;
2. a foglalkoztatás és a munkakörülmények;
3. az erőforrásfelhasználás hatékonysága, a környezetszennyezés megelőzése és ellenőrzése;
4. az egészség és biztonság;
5. a földhasználat, kényszerű áttelepítés;
6. a biodiverzitás megőrzése és a természeti erőforrások fenntartható menedzselése;
7. az őslakosság;
8. a kulturális örökség;
9. a pénzügyi közvetítők;
10. az információ közzététel és az érintettek elkötelezése.

Éghajlatváltozás elleni küzdelem és zöldgazdaságra való áttérés

Az EBRD megalakulása óta folyamatosan törekszik arra, hogy tevékenysége minden területen figyelembe vegye a környezeti és szociális szempontokat. Az erőforrások fenntarthatóságát kiemelt kérdésként kezeli, s ennek érdekében kezdeményezően lép fel. 2006-ban hirdette meg a *fenntartható energia* kezdeményezést.⁸⁴ 2009-ben az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást célzó projekteket indított, amelyekkel a multilaterális fejlesztési bankok közül élenjár a magánszektor alkalmazkodásának finanszírozásában. 2012-ben az egyéb erőforrások, - így a víz és a nyersanyagok - felhasználásának hatékonyságát és innovációját is támogatni kezdte. Ezáltal a korábbi iniciativa a *fenntartható erőforrások* kezdeményezésévé⁸⁵ bővült, válaszul a növekvő igényekre és a környezet iránti fokozódó aggodalmakra.

2015-ben, a zöld gazdaságba való sikeres befektetések évtizedes tapasztalatára alapozva meghirdették a *zöldgazdaságra való áttérést*, ami jelentősen megnövelte a fenntarthatóságra fordítható finanszírozás volumenét és kiszélesítette annak körét. A volumen kapcsán célul tűzték ki, hogy a zöldgazdaság finanszírozása az éves befektetések 24 százalékáról 40 százalékra növekedjen. Ennek érdekében:

- a környezetvédelmet tágabban határozzák meg, ide sorolva például a szennyezés megelőzését, vagy az ökoszisztémában okozott károk helyreállítását;
- támogatni kívánják az innovációt, elősegítik az új technológiák, berendezések piacra jutását;
- finanszírozással és a kapacitás-építés támogatásával segítik a közszférát és annak vállalkozásait is a környezetileg előnyös beruházások megvalósításában amellet, hogy továbbra is fóképpen a magánszektor fejlesztésére összpontosítsanak.

⁸⁴ Sustainable Energy Initiative (SEI)

⁸⁵ Sustainable Resource Initiative (SRI)

Eredmények

Megvizsgálva a multilaterális fejlesztési bankoknak az új, globális fenntartható fejlődési célokhoz való viszonyulását, e célok megvalósítása érdekében tett vállalásait, valamint a fenntartható fejlődés szempontjának megjelenését az ADB és az EBRD működését meghatározó fő dokumentumokban, a következő főbb megállapítások tehetők:

- Az ENSZ új, globális céljainak megvalósítása az emberiség és bolygónk fennmaradásának kulcskérdése, melyhez elengedhetetlen a világgazdaság egyik meghatározó csoportjának, a multilaterális fejlesztési bankok „klubjának” egyetértése és támogatása.
- Az MDB-k üdvözik a fenntartható fejlődés új, globális célrendszerét és készek tevékenységükkel annak megvalósításához érdemben hozzájárulni.
- Ennek érdekében tett vállalásaik a finanszírozási források tekintetében többszörösen meghaladják a korábbiakat, amelyek előteremtését pénzügyi innovációkkal is elősegítik.
- Az MDB-k által nyújtott tanácsadás és technikai közreműködés révén a fejlődésre gyakorolt hatásuk a közvetlen finanszírozást messze meghaladja.
- Az MDB-k az egymással való együttműködés fokozása, valamint a közös norma- és elvárásrendszer illetve gyakorlatok révén jelentősen meghatározzák befolyásolják a fejlesztésfinanszírozás nemzetközi gyakorlatát és az egyes államok fejlesztési lehetőségeit, eredményeit.
- A két részletesebben megvizsgált, egymástól több szempontból különböző multilaterális fejlesztési bank, az ADB és az EBRD működését meghatározó főbb dokumentumok tartalmazzák a fejlődés fenntarthatóságának szempontjait, így alapul szolgálhatnak az új vállalások teljesítéséhez.
- Az ADB és az EBRD küldetésük és működési területük, régiójuk sajátosságai miatt az alapvető célok azonossága mellett eltérő részcélokat tekintenek hangsúlyosnak és helyeznek a középpontba.
- Az ADB és az EBRD a fenntartható fejlődés elősegítését meglévő üzleti modelljük alapján, az abból adódó lehetőségek korábbinál jobb kiaknázásával kívánják elérni.

Következtetések

A fenti eredmények arra a következtetésre engednek, hogy a mindannyiunk számára létkérdéssé vált fenntartható fejlődés megvalósítása érdekében a világgazdaságban meghatározó szerepet játszó multilaterális fejlesztési bankok aktív partnereivé váltak az ENSZ tagországoknak a célok elérésében. Erőfeszítéseik tiszteletre méltók, ám nem célozzák üzleti modelljük jelentős átalakítását. Nyitott kérdés marad továbbra is, hogy az elkötelezettség és a heroikus erőfeszítés az egymásnak olykor ellentmondó részcélok összességének elérése

érdekében elegendő lesz-e a fenntartható fejlődésre való tényleges áttéréshez a jelenlegi hajtóerők megváltoztatása nélkül. A hajtóerők megváltoztatásának kérdésköre azonban messze túlmutat e tanulmány és a szerző lehetőségén.

Köszönetnyilvánítás

A szerző köszönetet mond a tanulmány elkészítésének szakmai támogatásáért PhD témavezetőjének, Kákai Lászlónak, a Pécsi Tudományegyetem egyetemi tanárának. Köszönettel tartozik továbbá mentoromnak, Kocziszky György professzor úrnak, az MNB Monetáris Tanácsa tagjának, a Miskolci Egyetem egyetemi tanárának hasznos iránymutatásáért, valamint Ábel István professzor úrnak, az MNB vezető közgazdasági szakértőjének, a BGE egyetemi tanárának, valamint Ferkelt Balázsnak, az MNB főosztályvezetőjének, a BGE tanárának jobbító észrevételeikért.

Felhasznált irodalom

ADB 2020 The Long-Term Strategic Framework of the Asian Development Bank

2008-2020, <https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/32121/strategy2020-print.pdf> (letöltve: 2016.05.20.)

ADB Midterm Review of Strategy 2020: Meeting the Challenges of a Transforming

Asia and Pacific, April 2014, <https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/34149/files/midterm-review-strategy-2020-r-paper.pdf> (letöltve: 2016.05.20.)

ADB Annual Report 2015, <https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/182852/adb-annual-report-2015.pdf> (letöltve: 2016.05.20.)

ADB Work program & budget framework, 2016-18, November 2015, <https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/176110/work-program-budget-framework-2016-2018.pdf> (letöltve: 2016.05.20.)

Agenda 21, <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf> (letöltve: 2017.04.04.)

Benjamin J. Richardson: Financial Regulation Through Financial Organisations: Comparative Perspectives on the Industrialised Nations, Kluwer Law International, The Hague, London, New York, 2002 p.285.

EBRD Environmental Policy 1991, http://www.ebrd.com/downloads/about/policies/environmental_policy/1992-02-13_Environmental_Policy.pdf (letöltve: 2016.12.20.)

EBRD Environmental Policy July 2003, <http://www.ebrd.com/downloads/research/policies/policy.pdf> (letöltve: 2016.12.20.)

EBRD Environmental and Social Policy May 2008, <http://www.ebrd.com/downloads/research/policies/2008policy.pdf> (letöltve: 2016.12.20.)

EBRD Environmental and Social Procedures April 2010, <http://www.ebrd.com/downloads/about/sustainability/esprocs10.pdf> (letöltve: 2016.12.20.)

EBRD Environmental and Social Policy May 2014, <file:///C:/Users/babosikm/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/ABK1TD8N/es-p-english.pdf> (letöltve: 2016.12.20.)

EBRD Green Economy Transition, <file:///C:/Users/babosikm/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/TIHNWZG0/Green%20Economy%20Transition.pdf> (letöltve: 2016.12.20.)

EBRD Hungary, <http://www.ebrd.com/hungary.html> (letöltve: 2016.12.20.)

EBRD's Investment Climate and Governance Initiative (ICGI), 2014, <http://www.ebrd.com/what-we-do/sectors-and-topics/ebd-icg-initiative.html> (letöltve: 2017.04.04.)

From billions to trillions: MDB Contributions to Financing for Development (July 2015), <http://www.worldbank.org/mdgs/documents/FFD-MDB-Contributions-July-13-2015.pdf> (letöltés ideje: 2016.04.26.)

International Financial Institutions Announce \$400 Billion to Achieve Sustainable Development Goals, News Release | 10 July 2015, ADB, <http://www.adb.org/news/international-financial-institutions-announce-400-billion-achieve-sustainable-development-goals> (letöltés ideje: 2016.04.28.)

Ríói Nyilatkozat a Környezetről és a Fejlődésről, http://www.ff3.hu/upload/Rio_Decl_m.pdf (letöltve 2017.04.04.)

Sir Suma Chakrabarti, EBRD Elnök: Delivering the Sustainable Development Goals: A New Partnership Between State and Private Sector, <http://www.ebrd.com/news/2015/delivering-the-sustainable-development-goals.html> (letöltve 2016.12.28.)

Susan Park and Jonathan R. Strand: Global economic governance and the development practices of the multinational development banks, In: Susan Park, Jonathan R. Strand (Eds.): Global Economic Governance and the Development Practices of the Multilateral Development Banks, Routledge, 2016, pp. 3-11

Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld> (letöltve: 2017.04.04.)

UN Development Decade, <http://www.nationsencyclopedia.com/United-Nations/Economic-and-Social-Development-FIRST-UN-DEVELOPMENT-DECADE.html> (letöltve: 2017.04.04.)

UN Millennium Development Goals, <http://www.unmillenniumproject.org/goals/> (letöltve: 2017.04.04.)

UN Sustainable Development Goals, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs> (letöltve: 2016.10.30.)